

Detaljhandel med läkemedel 2023

Nationell statistik baserad på försäljningsuppgifter från svenska öppenvårdsapotek och försäljningsställen för vissa receptfria läkemedel

Denna publikation skyddas av upphovsrättslagen. Citera gärna rapporten men uppge alltid källa: Rapportens namn, år och E-hälsomyndigheten.

Publicerad: E-hälsomyndigheten, juni, 2024

Diarienummer: 2024/02343

Adress: Södra Långgatan 60, Kalmar

Sankt Eriksgatan 117, Stockholm

E-post: registrator@ehalsomyndigheten.se

Telefon: 010-458 62 00

www.ehalsomyndigheten.se

Förord

E-hälsomyndigheten ansvarar för att samla in och tillhandahålla uppgifter om läkemedelsförsäljning som sker på den svenska marknaden. Alla som säljer läkemedel inom detaljhandeln i Sverige är enligt lag skyldiga att regelbundet rapportera in försäljningsuppgifter till E-hälsomyndigheten. De försäljningsuppgifter som presenteras i denna rapport avser såväl receptbelagda som receptfria läkemedel och lämnas in av apoteksaktörer, regioner och andra försäljningsställen än apotek.

I årsrapporten ges en helhetsbild över svensk läkemedelsförsäljning. Den försäljning som inkluderas avser förskrivna och rekvirerade läkemedel, egenvård både på apotek och på andra försäljningsställen än apotek. Dessutom redovisas förskrivna förbrukningsartiklar och livsmedel sålda inom förmånen. Även djurläkemedel samt läkemedel förskrivna av veterinär presenteras. Statistiken i denna rapport presenteras som försäljningsvolym. Statistik avseende läkemedelsanvändning kopplat till patient finns hos Socialstyrelsen.

Sammanställningen har utarbetats av Maria Lidén, utredare vid enheten statistik.

E-hälsomyndigheten juni 2024,

Thomas Pettersson Westerberg

Avdelningschef

Kristine Thorell Granebring

Tf Enhetschef

Innehåll/

Förord	2
Statistikens innehåll.....	4
Tänk på detta när du tolkar statistiken.....	4
Omarbetningar sedan föregående årsrapport	4
Begrepp	5
Övergripande mått.....	7
Förskrivning	10
Egenvårdsläkemedel.....	19
Djurens läkemedelsförsörjning	21
Så framställs statistiken.....	24
Statistikens kvalitet	24

Statistikens innehåll

Statistiken omfattar ekonomiska mått och volymmått för försäljning av läkemedel i Sverige till och med år 2023 för all försäljning till slutkund:

- Förskrivning på recept
- Mot rekvisition till vårdgivare i öppenvård eller slutenvård
- Försäljning av receptfria egenvårdsläkemedel på apotek eller annat ställe än apotek.

Uppgifter om försäljning från partihandel ingår inte i statistiken.

Statistiken omfattar läkemedel registrerade för både humant eller veterinärt bruk och försäljning både inom och utom läkemedelsförmånen.

Statistiken omfattar artiklar som inte är läkemedel, men förskrivits inom ramen för läkemedelsförmånen (sprutor, kanyler, stomihjälpmiddel, vissa livsmedel mm).

Statistiken omfattar godkända läkemedel, licensläkemedel, extempore läkemedel och växtbaserade läkemedel. Traditionella växtbaserade läkemedel och naturläkemedel ingår inte.

Denna rapport innehåller ett urval av den tillgängliga statistiken. Fler uppgifter, även månadsuppgifter, finns tillgängliga i statistikdatabasen på E-hälsomyndighetens webbplats.¹

Tänk på detta när du tolkar statistiken

Läkemedel används av både människor och djur. Humanläkemedel som sålts via rekvisition och egenvård har i vissa fall köpts för att användas till djur. Veterinärer får förskriva human- och djurläkemedel till djur. Läkare får förskriva humanläkemedel och djurläkemedel för humant bruk.

Omarbetningar sedan föregående årsrapport

För att göra statistiken mer tillgänglig och användbar har rapporten omarbetats sedan årsrapport 2022 som publicerades under 2023. Rapporten har samma tematiska omfattning som tidigare, och innehåller figurer och beskrivningar av resultaten.

¹ <https://www.ehalsomyndigheten.se/yrkesverksam/statistik-och-lakemedelsforsaljning/oppna-data/>

Begrepp

ATC: Anatomical Therapeutic Chemical Classification, system för klassificering av läkemedel fastställt av WHO.²

AUP: Apotekets utförsäljningspris, det pris i svenska kronor varan sålts för på apotek eller annat försäljningsställe.

Beredning: Läkemedel som tillverkas av apotek efter beställning om godkända läkemedel inte kan användas. Även kallat Extemporeläkemedel.

Byte apotek: Utbyte innebär att apoteken erbjuder patienten ett terapeutiskt likvärdigt läkemedel, generika, med lägre pris (periodens vara) istället för det förskrivna läkemedlet.

Byte nekat: En förskrivare kan ange att ett recept inte ska omfattas av de obligatoriska reglerna om generisk substitution på apotek om det finns medicinska skäl för detta. Apoteken kan neka utbyte av tekniska skäl, t ex att det inte finns lämpliga utbytbara förpackningstyper. Patienter kan alltid neka utbyte även om eventuell merkostnad inte täcks av läkemedelsförmånen.

Definierad dygnsdos (DDD)³: Av WHO fastställd genomsnittlig dygnsdos då läkemedlet används av en vuxen vid det huvudsakliga symtomet, sjukdomstillståndet eller liknande för vilket läkemedlet används. Ofta används även begreppet DDD/TIN, definierad dygnsdos per tusen invånare. För vissa läkemedel som salvor, krämer och cytostatika saknas DDD då det är svårt att ange vad en normal dygnsdos är.

Dosdispenserade läkemedel: förskrivna läkemedel som tagits ur sin originalförpackning och förpackats per doseringstillfälle för enskild patient. Dosdispenserade läkemedel expedieras oftare än andra läkemedel, vilket måste beaktas för statistik över antal varurader.

Dosexpeditioner: Antal försäljningstransaktioner för en enskild läkemedelsartikel som distribuerats via dosdispensering.

Egenavgift: Den del av läkemedelskostnaden som inte täckts av läkemedelsförmånen för förskrivna läkemedel inom läkemedelsförmånen.

Egenvård: Försäljning av receptfria läkemedel till privatperson på apotek eller annat ställe än apotek där uppgift om kund inte registreras.

Förmånstyp: Anger om varan sålts och förskrivits inom eller utanför läkemedelsförmånen.

Förskrivna läkemedel: Försäljning som baseras på ett recept (elektroniska recept, dosrecept samt traditionella recept på papper). Kan omfatta såväl receptfria- som receptbelagda läkemedel.

² <https://www.who.int/tools/atc-ddd-toolkit/atc-classification>

³ https://atcddd.fhi.no/atc_ddd_index/

Generika: Generiska läkemedel innehåller samma verksamma ämne som ett originalläkemedel och kan därmed ersätta detta vid uttag/expedition av läkemedel.

Lagerberedning: Läkemedel utan försäljningstillstånd i Sverige som ändå säljs i sådana volymer att serietillverkning (extempore) medgivits.

Licensläkemedel: Läkemedel som saknar försäljningstillstånd i Sverige där Läkemedelsverket utfärdat en dispens (licens) för försäljning i ett enskilt fall.

Läkemedelsförmån: Ersättning enligt lagen (2002:160) om läkemedelsförmåner mm. I läkemedelsförmånen ingår, förutom läkemedel, även vissa läkemedelsrelaterade förbrukningsartiklar samt vissa livsmedel för särskilda näringsändamål hos barn under 16 år.

Region: Geografisk indelning varierar beroende av försäljningsätt.

- Förskrivning: den region där patienten som hämtat ut läkemedlet är folkbokförd.
- Rekvisition: expeditionsställets (apotekets) eller sjukhusets geografiska placering beroende på om rekvisitionen avser öppenvård eller slutenvård.
- Egenvård: expeditionsställets geografiska placering.

Merkostnad: Den del av läkemedelskostnaden för förskrivna läkemedel som uppstår då patienten väljer att inte acceptera ett generiskt utbyte på apotek. Betalas av patienten själv, och är inte förmånsgrundande.

Narkotika: Läkemedel som omfattas av Läkemedelsverkets föreskrifter om förteckningar över narkotika, klass I-V.

Parallellhandel: Parallellimport och parallelldistribution. Parallellimport omfattar läkemedel som är nationellt godkända av läkemedelsverket. Parallelldistribution omfattar läkemedel godkända av Europeiska läkemedelsmyndigheten (EMA).

Period: Period för avhämtningsdatum, dvs. när kunden hämtat ut sitt läkemedel.

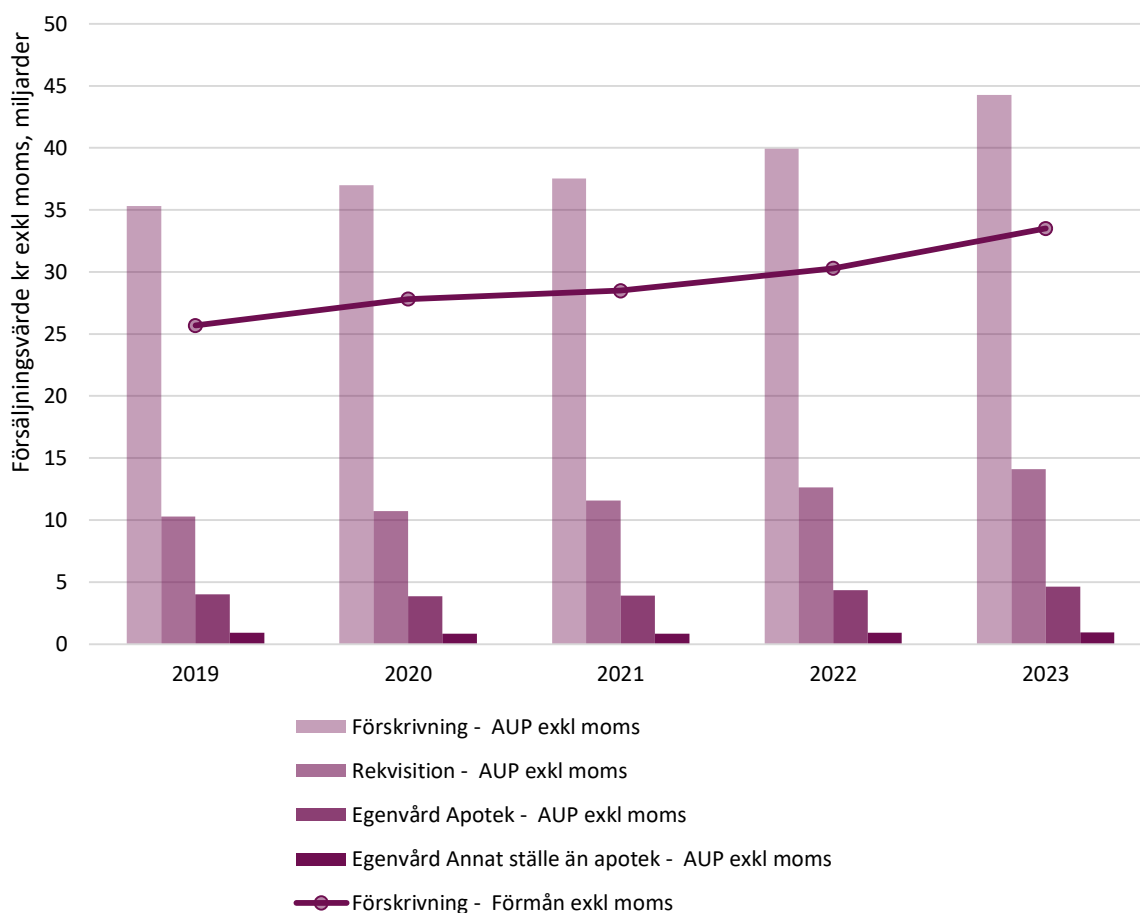
Varurader: Antalet försäljningstransaktioner för en enskild vara på apoteken. Kan motsvara flera förpackningar om de säljs vid samma tillfälle. Vid försäljning av förpackningar med olika styrka eller storlek registreras flera varurader eftersom det rör sig om olika artiklar. För dosdispenserade läkemedel är motsvarande begrepp dosexpeditioner.

Rekvisition: Försäljning till vårdinrättning i öppenvård eller slutenvård, eller annan kund som inte är enskild person.

Särskilt läkemedel: Läkemedel där risken för receptförfalskning bedömts vara högre (till exempel narkotika, tillväxthormon, anabola steroider). Läkemedelsverket föreskriver om vad som räknas som särskilda läkemedel.

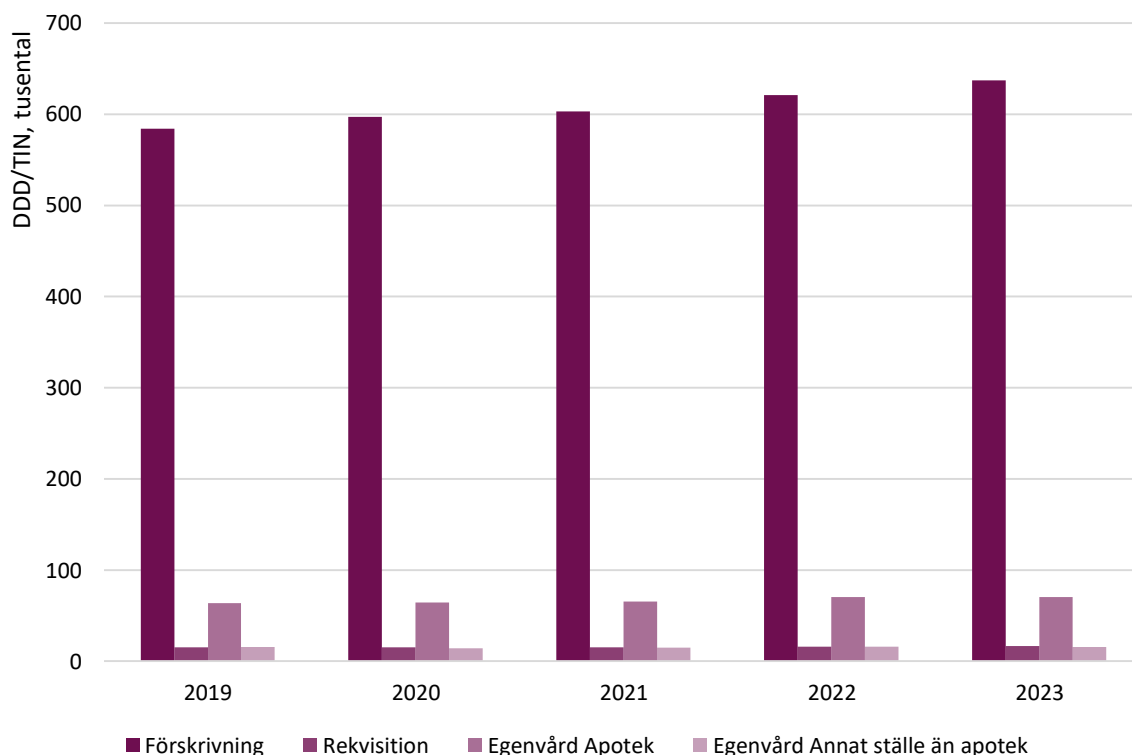
Övergripande mått

Försäljning av humanläkemedel uppgick till 44 miljarder kr exkl. moms 2023, vilket är en ökning med 4 miljarder kr exkl. moms sedan föregående år motsvarande 11 procent, se Figur 1. Av försäljningen utgjorde 69 procent förskrivning, 22 procent rekvisition, 7 procent egenvårdsläkemedel på apotek och 1 procent egenvårdsläkemedel på annat ställe än apotek. Förskrivningen inom förmån uppgick till 33,5 miljarder kr exkl. moms 2023, vilket är en ökning med 3 miljarder kr exkl. moms sedan föregående år motsvarande 11 procent.

Figur 1. Försålda humanläkemedel per försäljningsätt och försäljningsställe, försäljningsvärden 2019–2023.

Under 2023 försåldes 738 748 definierade dygnsdoser per tusen invånare, se Figur 2. Det är en ökning med 2 procent sedan föregående år. Av DDD/TIN var 86 procent förskrivning, 2 procent rekvisition, 9 procent egenvårdsläkemedel sålt på apotek och 2 procent egenvårdsläkemedel sålt på annat ställe än apotek.

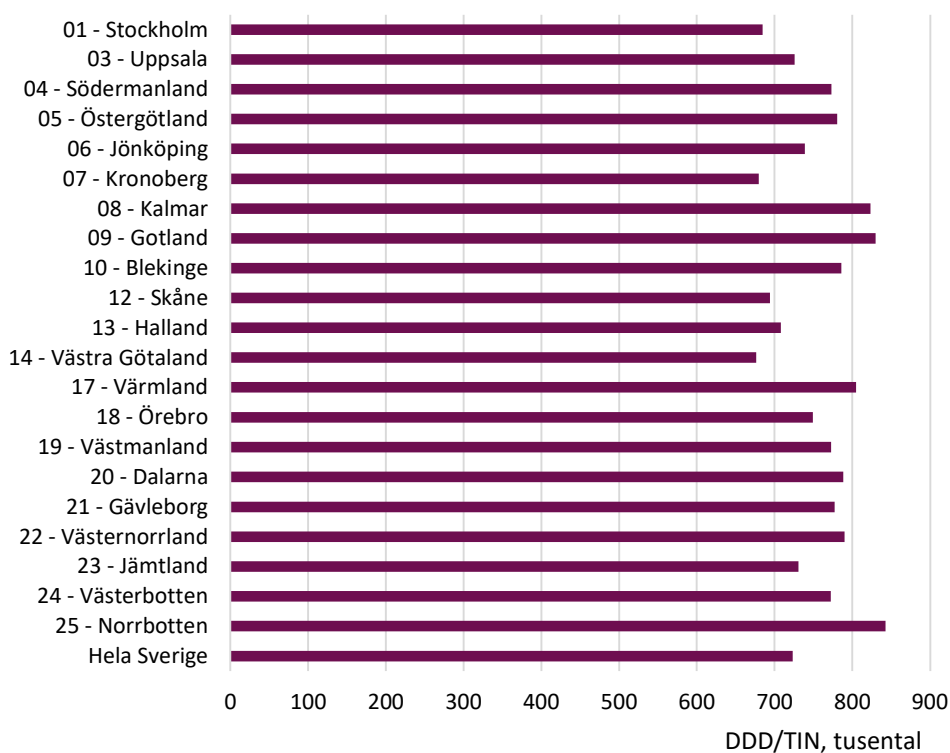
Figur 2. Försålda humanläkemedel per försäljningsätt och försäljningsställe, definierade dygnsdoser per tusen invånare 2019–2023.

Försålda humanläkemedel per region 2023 redovisas i Figur 3 och Figur 3. Försålda humanläkemedel per region, AUP kr exkl. moms per invånare 2023.

. Gotland hade högst försäljningsvärde per invånare, 7199 kr exkl. moms, och Västra Götaland hade lägst försäljningsvärde, 5412 kr exkl. moms. Genomsnittet för hela Sverige var 5989 kr exkl. moms 2023. Antal definierade dygnsdoser per tusen invånare var högst i Norrbotten, 842 462 DDD/TIN, och lägst i Västra Götaland, 676 660 DDD/TIN. Genomsnittet för hela Sverige var 723 232 DDD/TIN 2023.

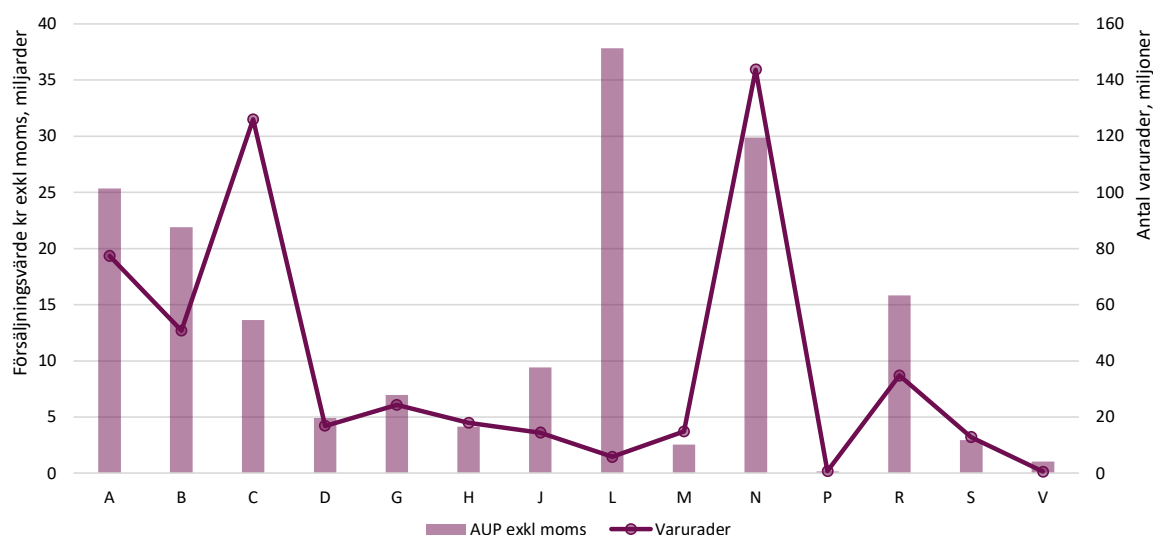
Figur 3. Försålda humanläkemedel per region, AUP kr exkl. moms per invånare 2023.

Figur 4. Försålda humanläkemedel per region, definierade dygnsdoser per tusen invånare 2023.

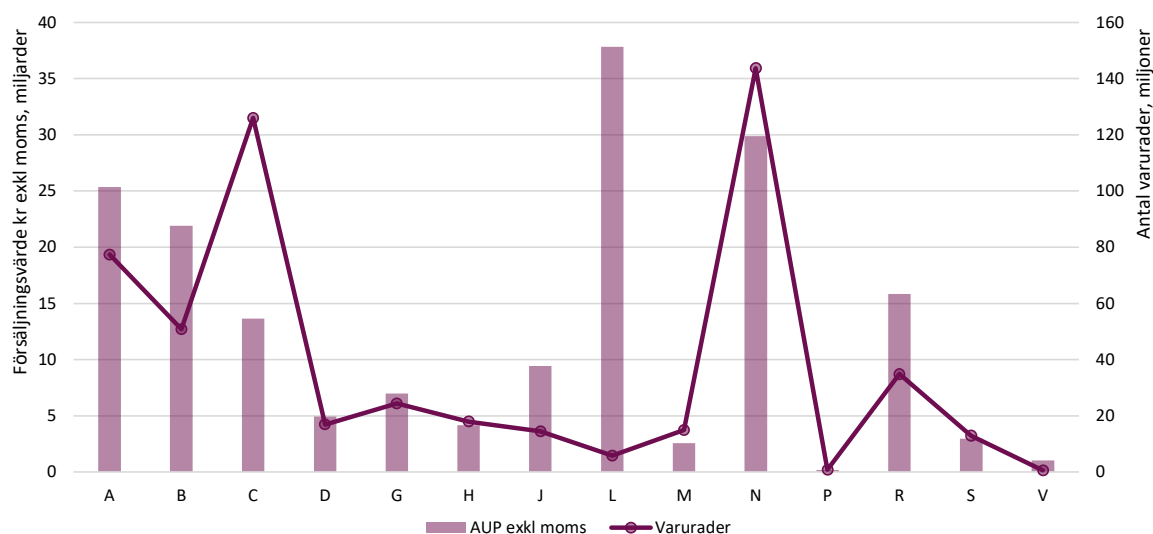
Förskrivning

Förskrivning av läkemedel till människor per anatomisk och terapeutisk huvudgrupp 2023 redovisas i

A - matsmältningsorgan och ämnesomsättning	J - antiinfektiva medel för systemiskt bruk
B - blod och blodbildande organ	L - tumörer och rubbningar i immunsystemet
C - hjärta och kretslopp	M - rörelseapparaten
D - hudpreparat	N - nervsystemet
G - urin- och könsorgan samt könshormoner	P - antiparasitära, insektsdödande
H - systemiska hormonpreparat, exkl. könshormoner och insuliner	R - andningsorgan
	S - ögon och öron
	V - övrigt

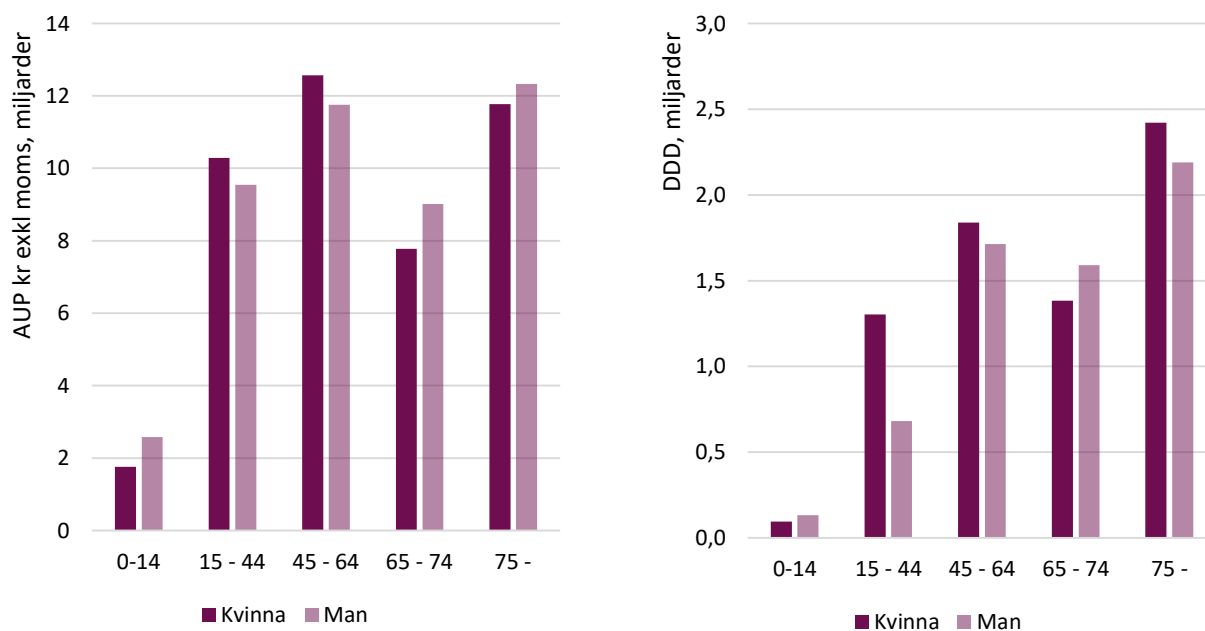
Figur 5. Försäljningsvärdena är högst för läkemedel mot tumörer och rubbningar i immunsystemet samt läkemedel för nervsystemet. Antal varurader är högst för läkemedel för nervsystemet samt läkemedel för hjärta och kretslopp.

A - matsmältningsorgan och ämnesomsättning	J - antiinfektiva medel för systemiskt bruk
B - blod och blodbildande organ	L - tumörer och rubbningar i immunsystemet
C - hjärta och kretslopp	M - rörelseapparaten
D - hudpreparat	N - nervsystemet
G - urin- och könsorgan samt könshormoner	P - antiparasitära, insektsdödande
H - systemiska hormonpreparat, exkl. könshormoner och insuliner	R - andningsorgan
	S - ögon och öron
	V - övrigt

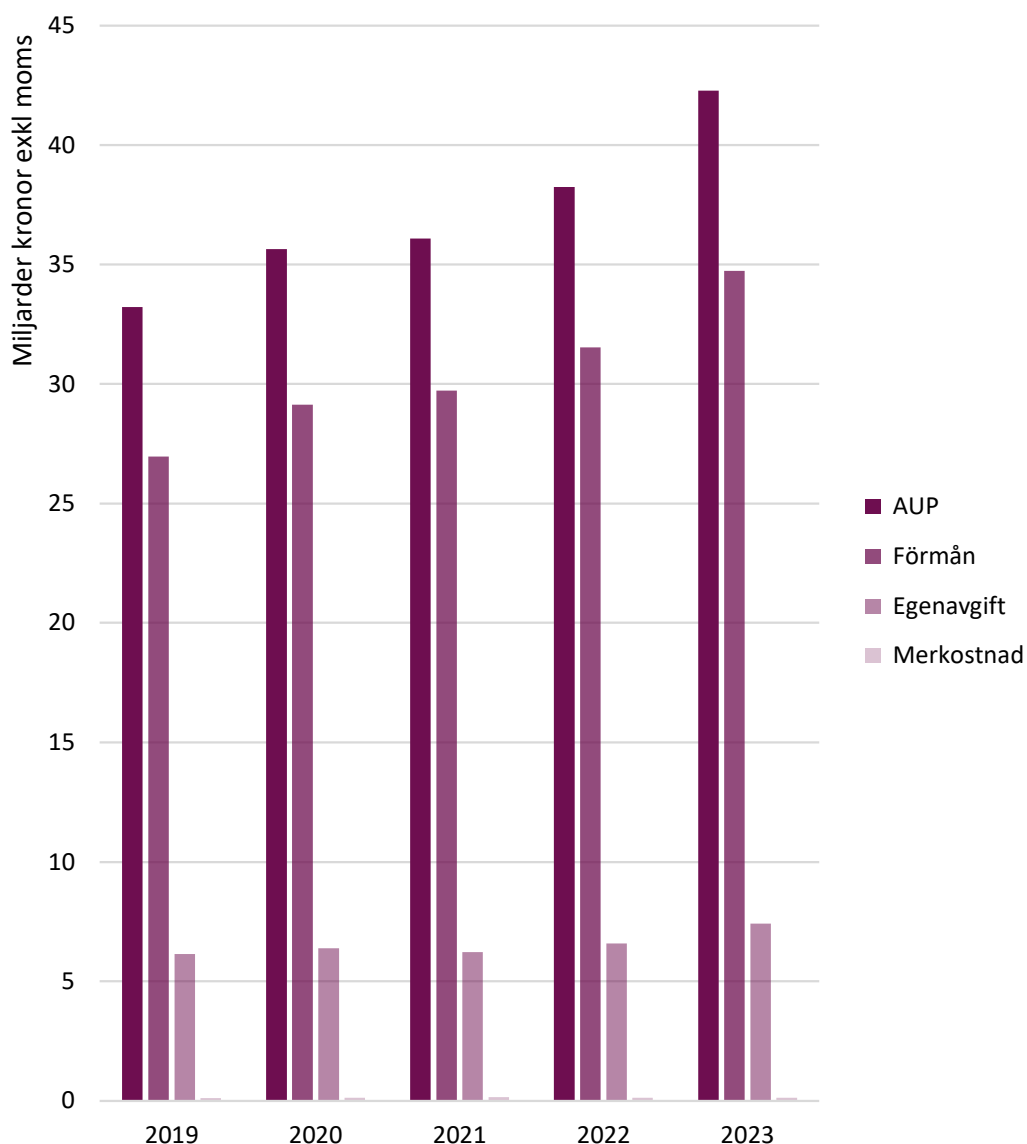
Figur 5. Förskrivna läkemedel till människor per anatomiska och terapeutiska huvudgrupper 2023, AUP exkl. moms och antal varurader.

Förskrivning av läkemedel till kvinnor och män i olika åldersgrupper 2023 redovisas i Figur 6. Försäljningsvärdena är högre för flickor och kvinnor i åldern 15–64 år. Försäljningsvärdena är högre för pojkar och män i åldersgrupperna 0–14 år samt 65 år och äldre. Kvinnor får fler definierade dygnsdoser än män i åldersgrupperna 15–64 år samt 75 år och äldre. Män får fler definierade dygnsdoser än kvinnor i åldersgrupperna 0–14 år samt 65–74 år.

Figur 6. Förskrivna läkemedel till människor per kön och åldersgrupp 2023.

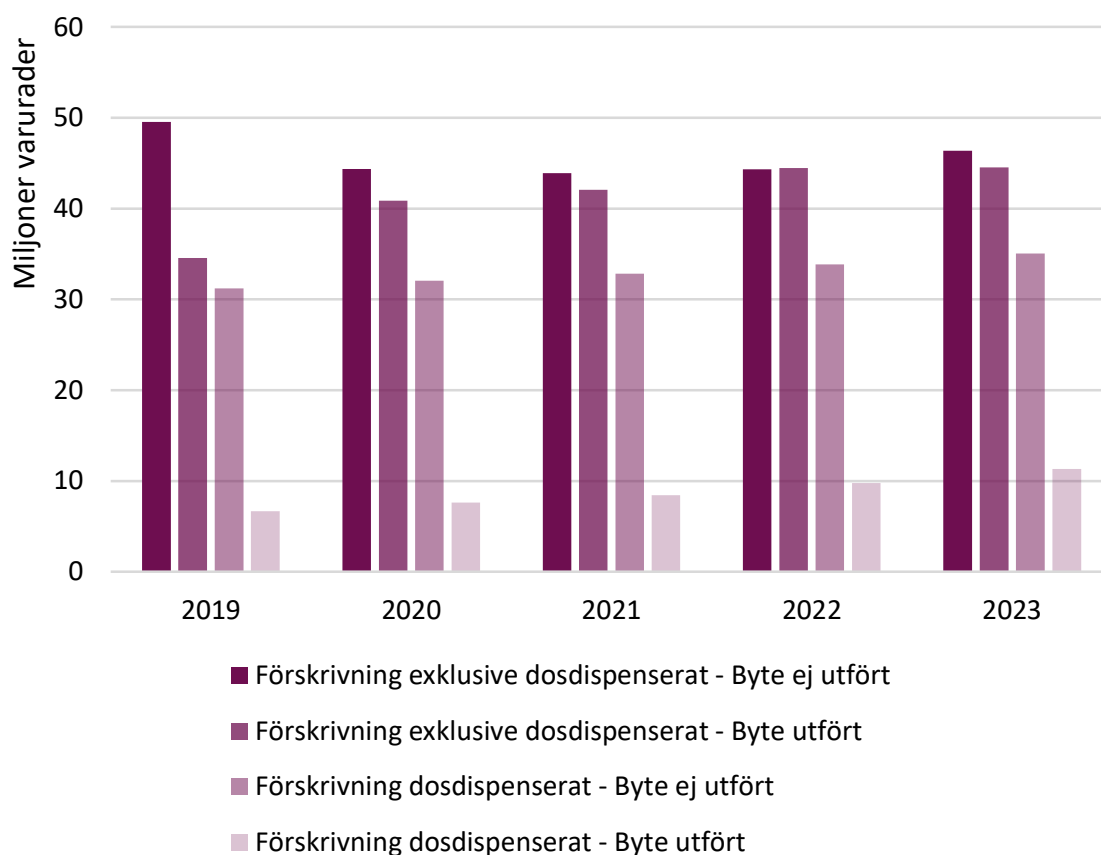
Förskrivning inom förmån rör främst humanläkemedel, men även vissa handelsvaror, se Figur 7. Förskrivning inom förmån uppgick till 42,3 miljarder kr 2023 vilket är en ökning med 4,0 miljarder kr sedan föregående år motsvarande 11 procent. Av förskrivningen inom förmån 2023 utgjorde 82 procent förmån, 18 procent egenavgifter och 0,3 procent merkostnad.

Figur 7. Förskrivning inom förmån, försäljningsvärde 2019–2023.

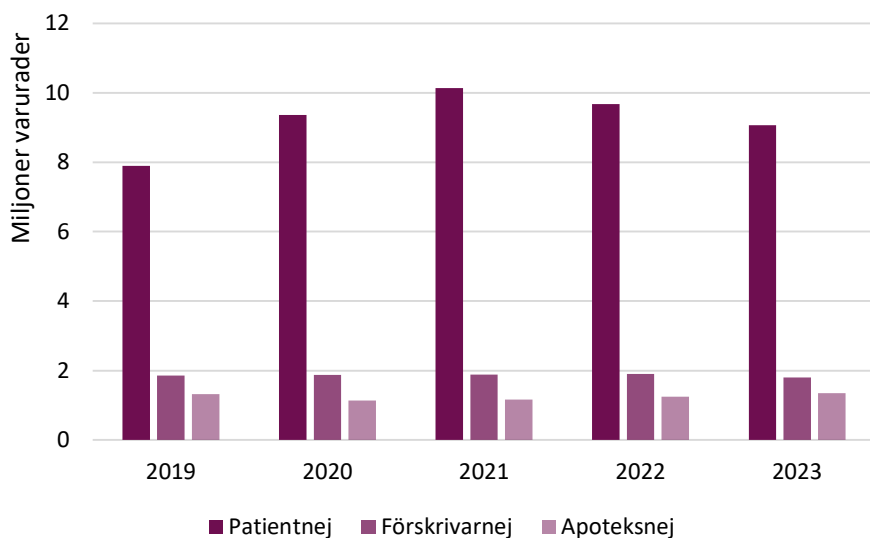
Läkemedelsverket beslutar om vilka läkemedel som är utbytbara med varandra. Det läkemedel som har lägst pris en viss månad blir periodens vara. Apoteken måste erbjuda utbyte från det förskrivna läkemedlet till periodens vara. De läkemedel som apoteken erbjuder har samma verksamma innehåll och är likvärdiga med det läkemedel som står på receptet.

Huvuddelen av bytena inom förskrivningen avser humanläkemedel, men det sker en del byten även för andra varugrupper till exempel handelsvaror. Under 2023 förekom byte för 49 procent av den förskrivning som inte var dosdispenserad. För dosdispenserade läkemedel förekom byte för 24 procent av förskrivningen under 2023. Se Figur 8.

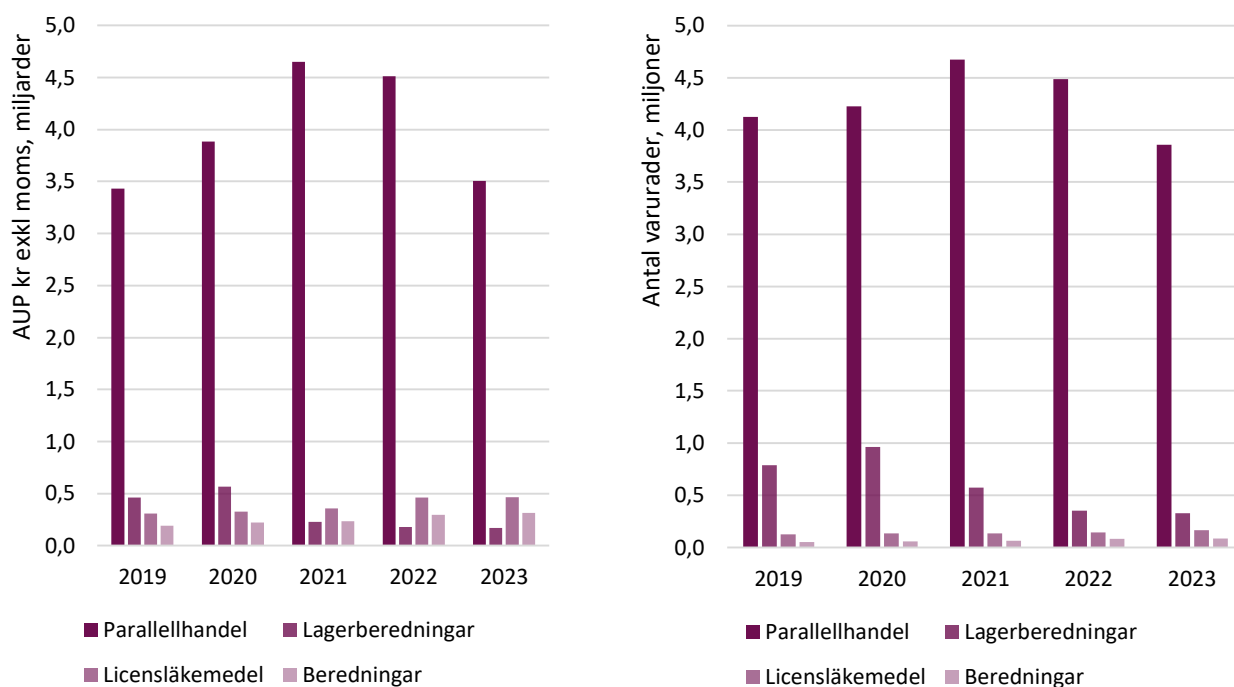
Figur 8. Förskrivning med och utan utförda byten, antal varurader 2019–2023.

Patienten har rätt att neka ett föreslaget byte. I så fall får patienten själv betala merkostnaden för det uthämtade läkemedlet jämfört med det föreslagna läkemedlet. Bytet kan även nekas av förskrivaren och av apoteket. Under 2023 förekom 12,2 miljoner nekade byten vilket är en minskning med 600 000 byten motsvarande 5 procent jämfört med föregående år, se Figur 9. Av dessa var 74 procent nekade av patienten, 15 procent nekade av förskrivaren och 11 procent nekade av apoteket.

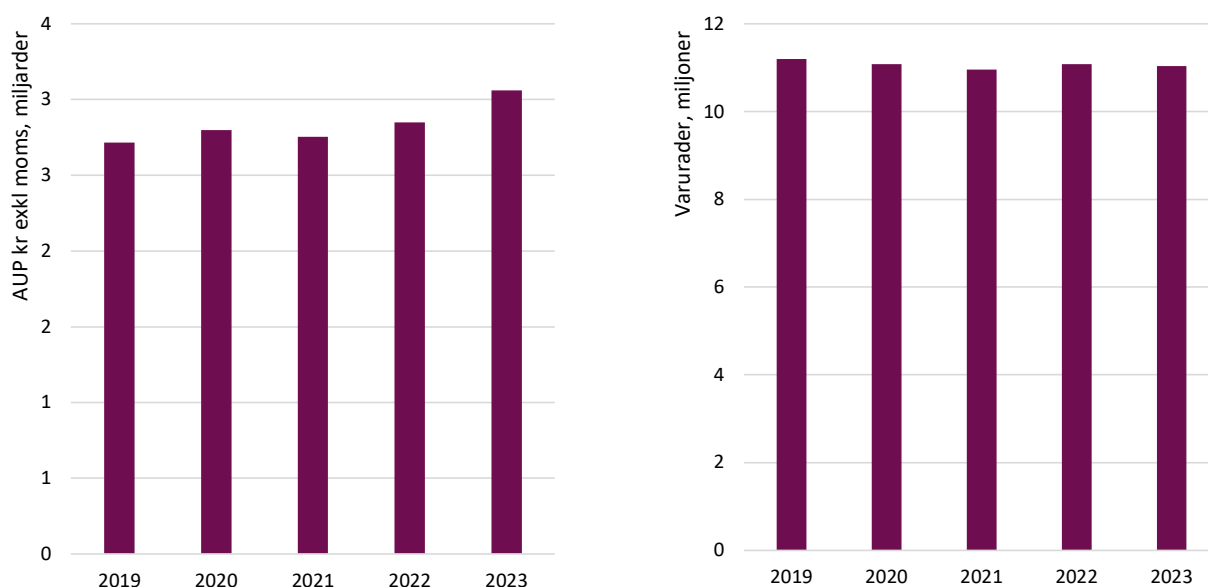
Figur 9. Förskrivning med nekade byten, antal varurader 2019–2023.

Under 2023 förskrevs 90 procent av alla humanläkemedel som originalläkemedel eller generika. Parallellhandeln uppgick till 3,5 miljarder kronor, vilket är en minskning sedan föregående år med en miljard motsvarande 22 procent. Förskrivning av lagerberedningar, licensläkemedel och beredningar uppgick sammanlagt till en miljard kronor under 2023. Se Figur 10.

Figur 10. Förskrivna humanläkemedel, vissa försäljningstillstånd 2019–2023.

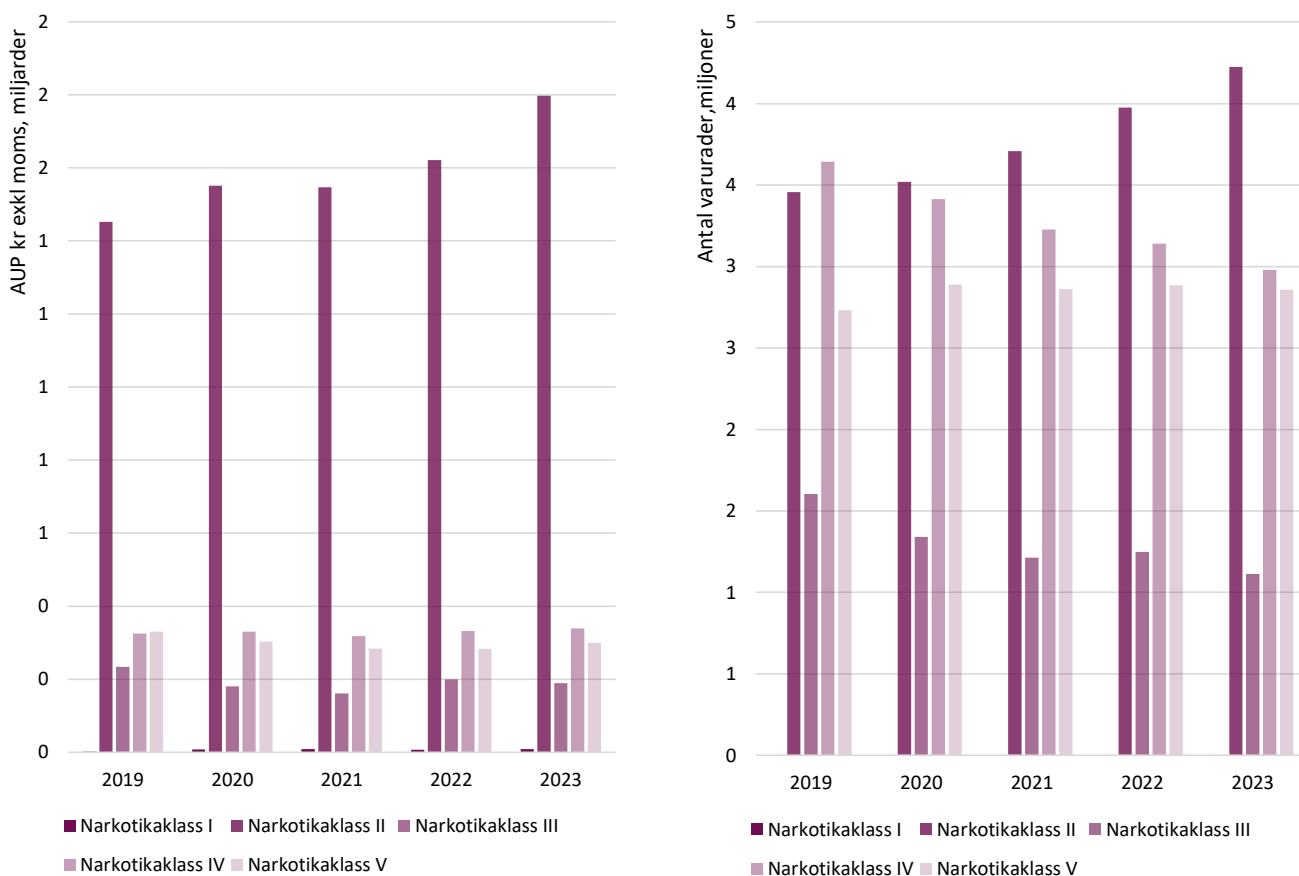
Särskilda läkemedel är läkemedel där risken för receptförfalskning bedöms vara högre, till exempel narkotika, tillväxthormon och anabola steroider. Under 2023 förskrevs särskilda läkemedel för 3,1 miljarder kronor, vilket var en ökning med 200 miljoner kronor motsvarande 7 procent sedan föregående år. Antal varurader var dock oförändrat 2023 jämfört med föregående år. Se Figur 11.

Figur 11. Förskrivning av särskilda läkemedel 2019–2023.

Förskrivning av narkotikaklassade läkemedel uppgick till 1 224 miljoner kr 2023 vilket är en ökning med 0,3 procent sedan föregående år, se Narkotikaklass I: Narkotika som normalt inte har medicinsk användning. Narkotikaklass II och III: Tung narkotika. Narkotikaklass IV och V: Lätt narkotika

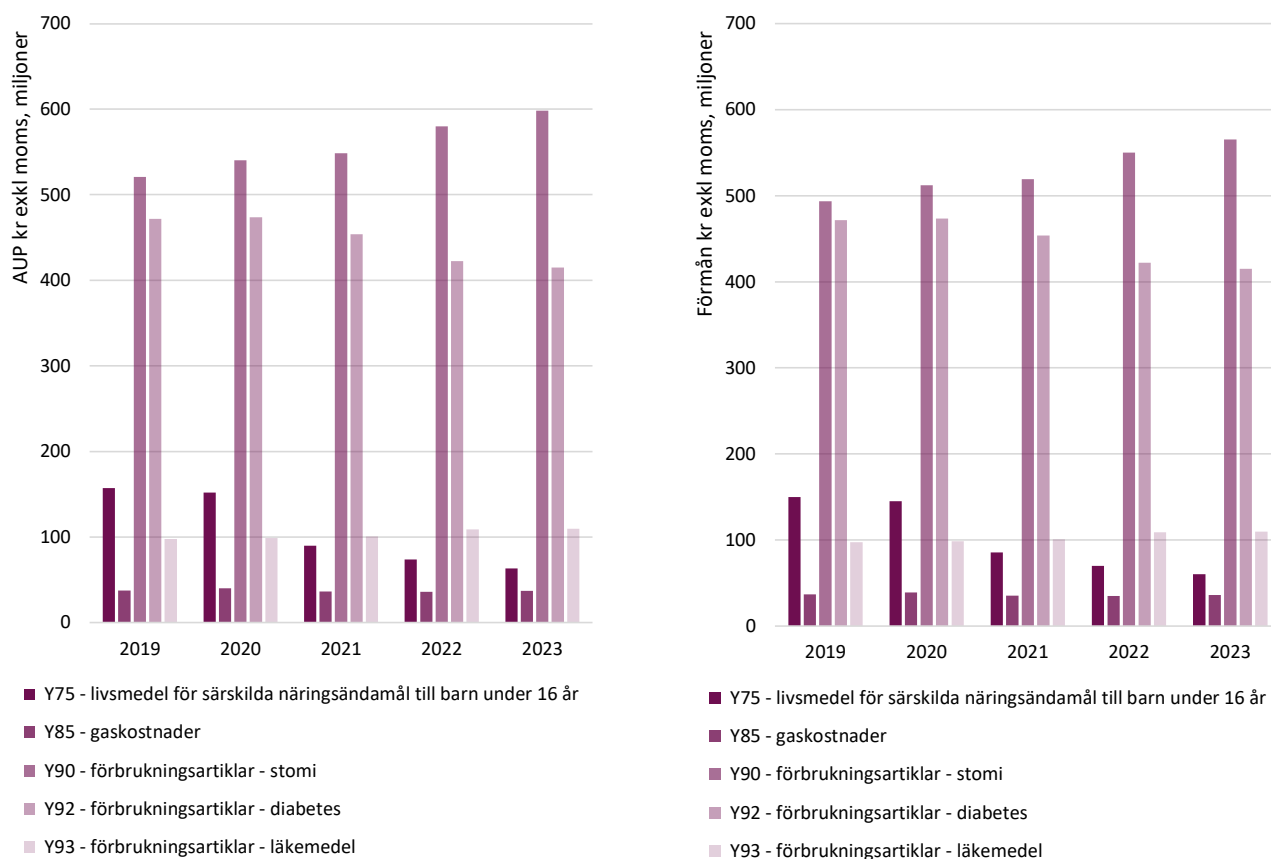
Figur 12. Den största andelen, 68 procent, utgjordes av läkemedel i narkotikaklass II, tung narkotika.

Narkotikaklass I: Narkotika som normalt inte har medicinsk användning. Narkotikaklass II och III: Tung narkotika. Narkotikaklass IV och V: Lätt narkotika

Figur 12. Förskrivning av narkotikaklassade läkemedel 2019–2023.

Förskrivning av förbrukningsartiklar och livsmedel inom läkemedelsförmånen uppgick till 1 224 miljoner kr 2023, vilket är en ökning med 0,3 procent sedan föregående år. Se Figur 13. Den största andelen av förskrivningen utgjordes 2023 av förbrukningsartiklar för stomi (49 procent) och förbrukningsartiklar för diabetes (34 procent).

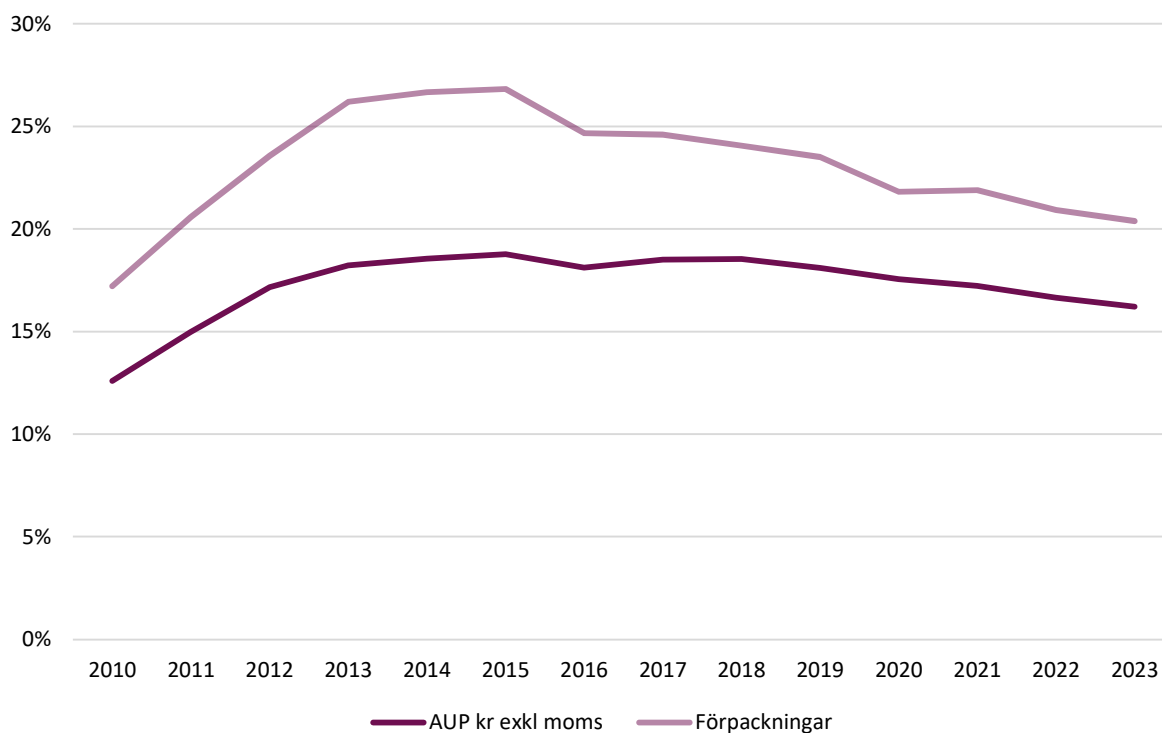

Figur 13. Förskrivning av förbrukningsartiklar och livsmedel inom läkemedelsförmånen 2019–2023.

Egenvårdsläkemedel

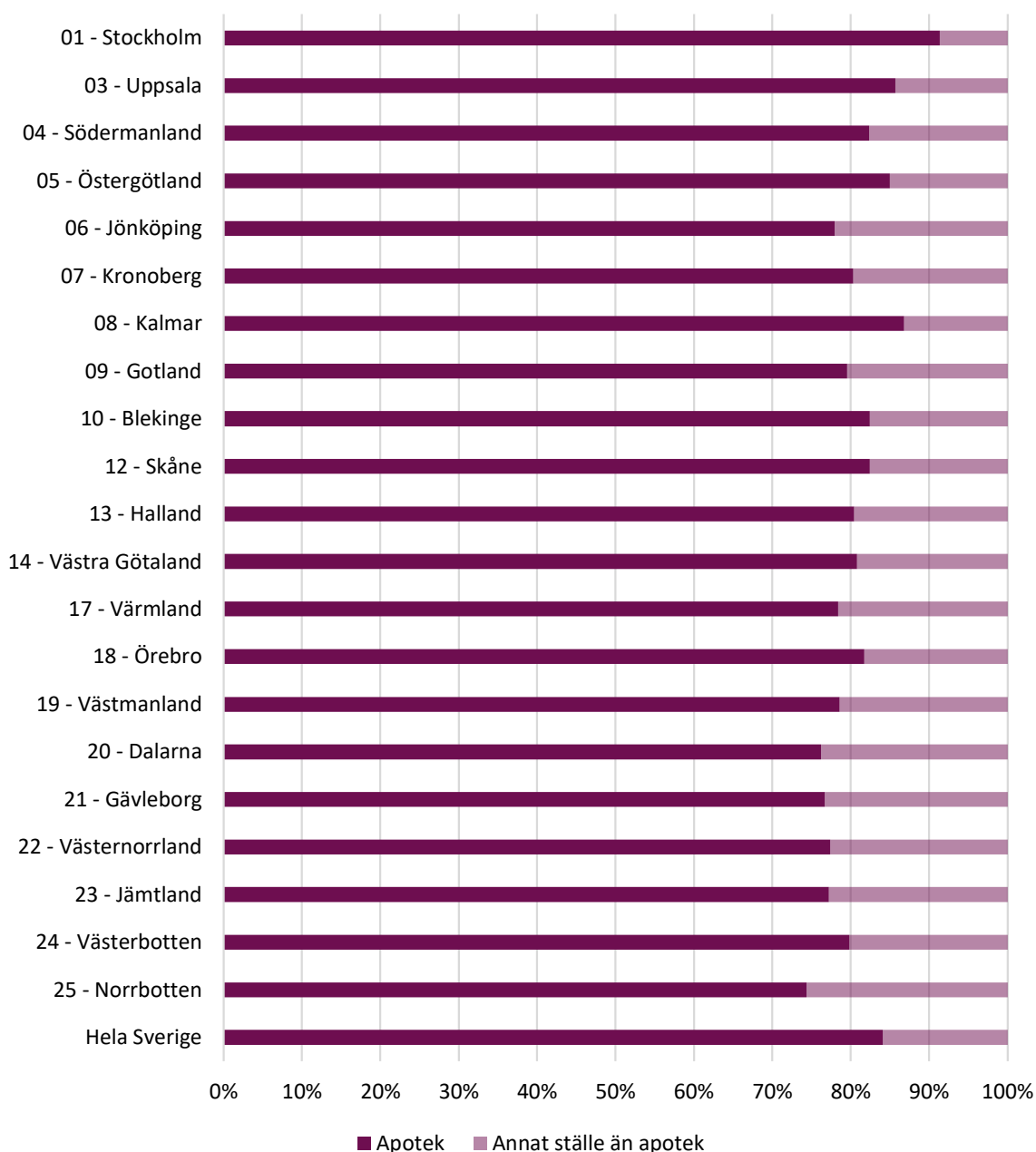
Egenvårdsförsäljning är försäljning direkt till konsument utan underlag i form av recept eller rekvisition. Därför ingår enbart receptfria läkemedel. Egenvårdsförsäljningen omfattar läkemedel för humant eller veterinärt bruk, inklusive växtbaserade läkemedel. Försäljning från så kallade apoteksombud räknas som rekvisitionsförsäljning och ingår inte här.

År 2023 försålde 16 procent av försäljningsvärdet och 20 procent av antal förpackningar på annat ställe än apotek, se Figur 14. Andelen har minskat stadigt sedan 2015, då såldes 19 procent av försäljningsvärdet och 27 procent av antal förpackningar på annat ställe än apotek.

Figur 14. Andel av försäljning av egenvårdsläkemedel på annat ställe än apotek 2010 – 2023.

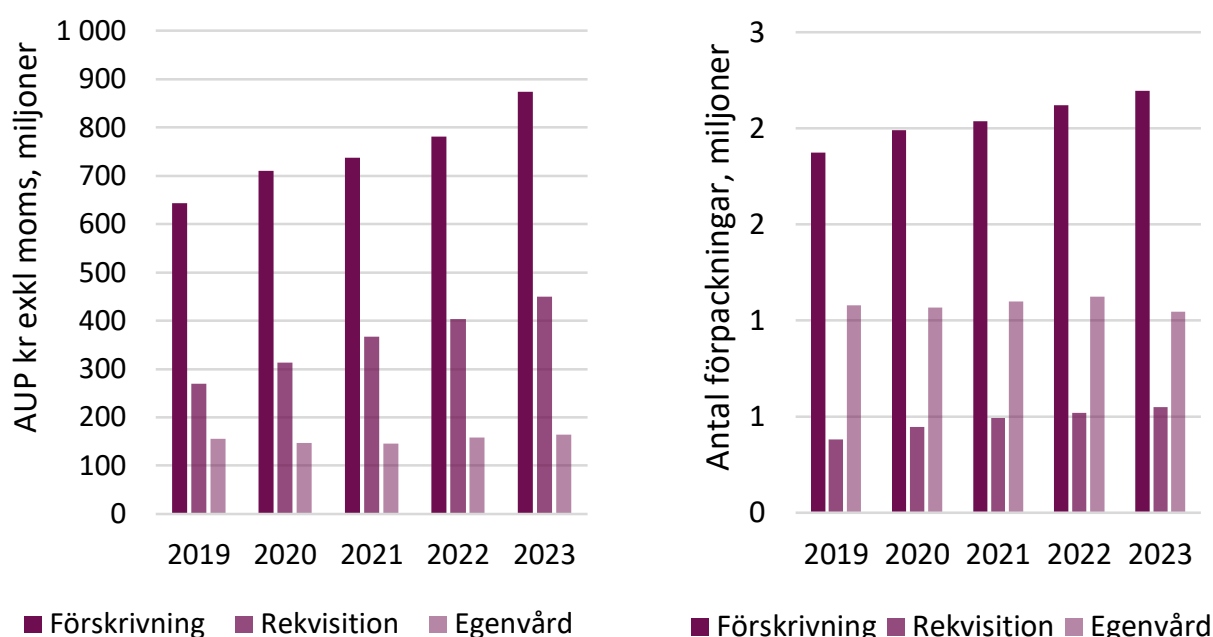
Försäljningsvärde av egenvårdsläkemedel genom olika försäljningsställen per region 2023 visas i Figur 15 nedan. För egenvårdsförsäljning avser region expeditionsställets geografiska placering. Andelen försäljning på annat ställe än apotek var högst i Norrbotten, 26 procent, och lägst i Stockholm, 9 procent. Mycket av apotekshandeln på internet registreras i Stockholm vilket påverkar andelen. Den genomsnittliga andelen för hela Sverige var 16 procent.

Figur 15. Försäljning av egenvårdsläkemedel genom olika försäljningsställen per region 2023.

Djurens läkemedelsförsörjning

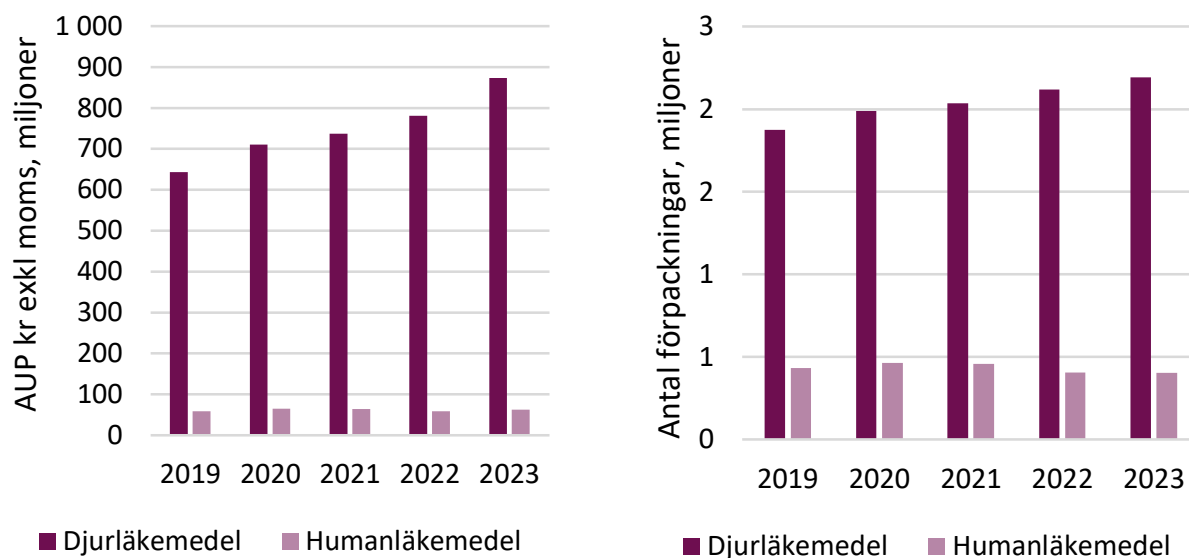
Försäljning av djurläkemedel, se Figur 16, uppgick till 1 488 miljoner kronor 2023, vilket är en ökning med 145 miljoner kronor motsvarande 11 procent sedan föregående år. Under 2023 utgjorde förskrivning 59 procent, rekvisition 30 procent och egenvård 11 procent av försäljningen av djurläkemedel.

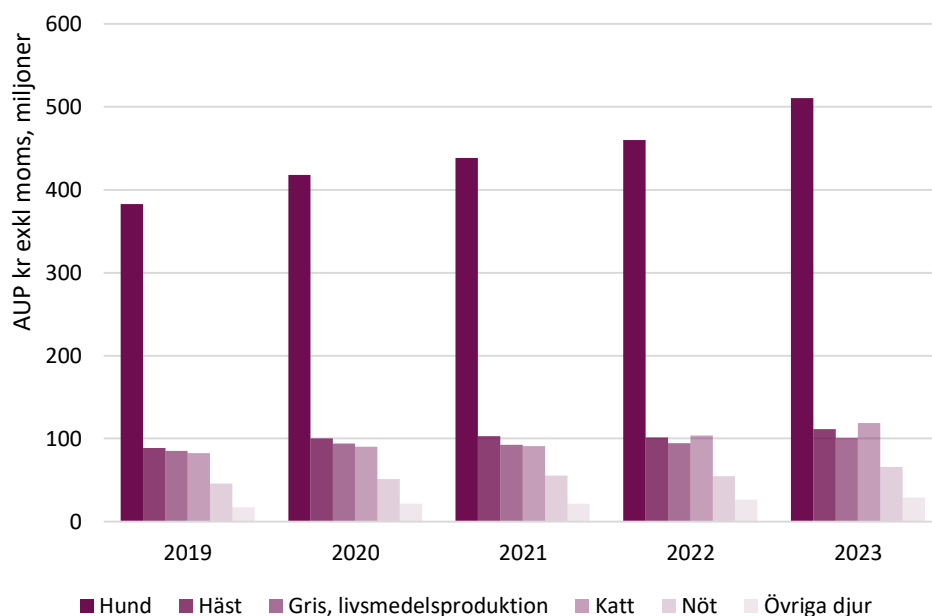
Figur 16. Försäljning av djurläkemedel 2019–2023, AUP exkl. moms och antal förpackningar.

Läkemedel förskrivet av veterinär, se Figur 17, uppgick till 936 miljoner kronor 2023, vilket är en ökning med 96 miljoner kronor motsvarande 11 procent sedan föregående år. 93 procent av veterinärernas förskrivning utgjordes av djurläkemedel under 2023.

Läkemedel förskrivet av veterinär 2019–2023 per djurtyp redovisas i Figur 18. Huvuddelen av läkemedlen förskrivs till hundar och förskrivningen till hundar har dessutom ökat varje år sedan 2019. Under 2023 uppgick förskrivningen till hundar till 511 miljoner kronor, vilket motsvarar 55 procent av alla läkemedel förskrivna av veterinär. Häst, gris i livsmedelsproduktion, katt och nöt stod tillsammans för 42 procent av veterinärernas förskrivning 2023 vilket motsvarar 397 miljoner kronor. Alla övriga djurslag stod tillsammans för 3 procent av veterinärernas förskrivning av läkemedel motsvarande 29 miljoner kronor.

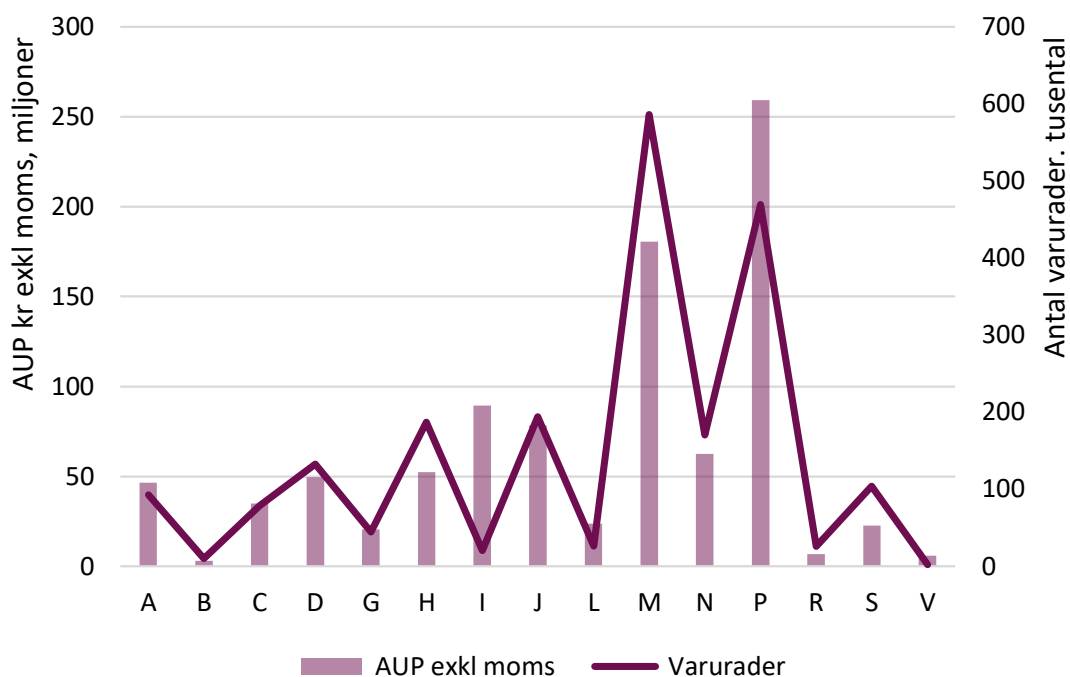

Figur 17. Läkemedel förskrivet av veterinär 2019–2023, AUP exkl. moms och antal förpackningar

Figur 18. Läkemedel förskrivet av veterinär 2019–2023 per djurtyp.

Läkemedel förskrivet av veterinär 2023 redovisas uppdelat på anatomiska och terapeutiska huvudgrupper i Figur 19. Huvudgrupperna med störst förskrivning är antiparasitära och insektsdödande läkemedel, 28 procent av försäljningen, samt läkemedel för behandling av rörelseapparaten, 19 procent av försäljningen (apotekens utförsäljningspris).

A - matsmältningsorgan och ämnesomsättning	J - antiinfektiva medel för systemiskt bruk
B - blod och blodbildande organ	L - tumörer och rubbningar i immunsystemet
C - hjärta och kretslopp	M - rörelseapparaten
D - hudpreparat	N - nervsystemet
G - urin- och könsorgan samt könshormoner	P - antiparasitära, insektsdödande
H - systemiska hormonpreparat, exkl. könshormoner och insuliner	R - andningsorgan
I - immunologiska medel	S - ögon och öron
	V - övrigt

Figur 19. Läkemedel förskrivet av veterinär 2023 per anatomiska och terapeutiska huvudgrupper.

Så framställs statistiken

Apotek och övriga försäljningsställen som säljer läkemedel har lagreglerad skyldighet att lämna uppgifter om sin försäljning till E-hälsomyndigheten.

Insamlingen av uppgifter om läkemedelsförsäljning är en totalundersökning, samtliga försäljningstransaktioner av läkemedel som sker i Sverige ingår.

Alla öppenvårdsapotek måste ha system som är godkända av och anslutna till E-hälsomyndigheten. Uppgifterna om försäljning av läkemedel skickas in till E-hälsomyndigheten via apoteksaktörernas expeditionssystem när läkemedel säljs. Apotekens inrapporterade uppgifter är kopplade till förmånssystemet och utgör underlaget för återbetalning av förmånsbelopp.

Detaljhandlare anmäler till Läkemedelsverket att de ska bedriva försäljning av vissa receptfria läkemedel. De får då lagreglerad uppgiftslämnarskyldighet att rapportera in uppgifter till E-hälsomyndigheten. För försäljning på annat ställe än apotek sker datainsamlingen månadsvis genom manuell rapportering till E-hälsomyndigheten via webbformulär eller fil.

Statistikens kvalitet

För förskrivna läkemedel och apotekens försäljningsuppgifter avseende läkemedel som säljs inom egenvård är inrapporteringsgraden hög och statistiken håller god kvalitet. Det kan förekomma felrapporteringar för enskilda variabler.

Läkemedel som säljs till hälso- och sjukvården via apotek måste rapporteras in till E-hälsomyndigheten. I de fall där regionen tagit över läkemedelsförsörjningen i egen regi föreligger inte rapporteringsskyldighet, men från och med 2022 ingår rekvisitionsförsäljningen för samtliga regioner.

För receptfria läkemedel som säljs på annat ställe än apotek är bortfallet 10 – 15 procent. Andelen bortfall beräknas på antal butiker som rapporterat in för minst en månad per kvartal, vilket kan betyda att de rapporterat in för en, två eller tre månader då det går att rapportera för samtliga månader i ett kvartal i en fil. Bland de uppgifter som kommer in beräknas det förekomma partiellt bortfall, alltså att en uppgiftslämnare inte rapporterar alla sålda läkemedel. Resultaten för dessa ska därför tolkas med viss försiktighet.